

Sygn. akt VIA Ca 839/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 stycznia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący – Sędzia SA – Jerzy Paszkowski

Sędzia SA – Urszula Wiercińska (spr.)

Sędzia SA – Agata Wolkenberg

Protokolant – sekr. sąd. Agnieszka Janik

po rozpoznaniu w dniu 15 stycznia 2013 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa J. W.

przeciwko P. W.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego Warszawa – Praga w Warszawie

z dnia 30 stycznia 2012 r.

sygn. akt III C 517/10

I oddala apelację;

II nakazuje wypłacenie adwokatowi A. H. ze Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego Warszawa – Praga w Warszawie kwotę 2.700 (dwa tysiące siedemset) zł wraz z należnym podatkiem VAT tytułem zwrotu kosztów pomocy prawnej świadczonej pozwanej z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

Sygn. akt VI ACa 839/12

UZASADNIENIE

Powód J. W. domagał się uznania za bezskuteczną do kwoty 125.477,50 zł w stosunku do niego umowy darowizny z dnia 16 grudnia 2009 r. sporządzonej przed notariuszem P. O., repertorium A Nr (...), na mocy której A. W. (2) darowała córce P. W. spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego nr (...) w budynku położonym w N. przy ul. (...), pozostającym w zasobach Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w N., jako czynności prawnej dokonanej z pokrzywdzeniem powoda, któremu wobec A. W. (2) przysługuje niezaspokojona wierzytelność w kwocie 125.477,50 zł, zgodnie z postanowieniem Sądu Rejonowego w Nowym Dworze Mazowieckim sygn. akt I Ns 290/05 z dnia 28 maja 2009 r.

Pozwana P. W. wniosła o oddalenie powództwa w całości. W uzasadnieniu wskazała na art. 5 k.c.

Wyrokiem z dnia 30 stycznia 2012 r. Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie uznał za bezskuteczną w stosunku do J. W. do kwoty 125.477,50 zł umowę darowizny z dnia 16 grudnia 2009 r., sporządzoną przed notariuszem P. O., repertorium A nr (...) na mocy której A. W. (2) darowała córce P. W. spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego nr (...) w budynku położonym w N. przy ul. (...), pozostającym w zasobach Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w N., umorzył postępowanie w pozostałej części, postanowił o kosztach procesu.

Powyższe rozstrzygnięcie zostało oparte o następujące ustalenia faktyczne i rozważania.

Postanowieniem z dnia 28 maja 2009 r. sygn. akt Ns 290/05 Sąd Rejonowy w Nowym Dworze Mazowieckim ustalił, że w skład majątku wspólnego byłych małżonków J. W. i A. W. (2) wchodzi spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego położonego w N. przy ul. (...) lokal numer (...) o wartości 290.955 zł, dokonał podziału majątku wspólnego w ten sposób, że ww prawo przyznał na wyłączną własność A. W. (2), zobowiązując ją do spłaty na rzecz J. W. kwoty 145.477,50 zł w terminie 6 miesięcy od daty uprawomocnienia się orzeczenia.

Umową darowizny z dnia 16 grudnia 2009 r., sporządzoną przed notariuszem P. O., repertorium A Nr (...), A. W. (2) darowała córce P. W. spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego nr (...) usytuowane w budynku położonym w N. przy ul. (...), pozostające w zasobach Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w N.. W § 1 ust. 2 pkt 6 umowy wskazano, że zgodnie z postanowieniem Sądu Rejonowego w Nowym Dworze Mazowieckim wydanym w sprawie o podział majątku wspólnego, spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego przyznane zostało A. W. (2), a na rzecz J. W. została ustalona spłata.

W ww lokalu mieszka pozwana, matka pozwanej oraz siostra (córka powoda) i brat (nie jest synem powoda). W ramach spłaty w dniu 23 grudnia 2009 r. A. W. (2) wpłaciła komornikowi, który prowadzi egzekucję przeciwko powodowi z tytułu zaległych alimentów kwotę 20.000 zł informując, że pozostałą kwotę spłaci później, co nie nastąpiło.

Postanowienie Sądu Rejonowego w Nowym Dworze Mazowieckim z dnia 28 maja 2009 r. zostało zaopatrzone w klauzulę wykonalności z dnia 25 stycznia 2010 r. Na podstawie tytułu wykonawczego w dniu 1 lutego 2010 r. komornik sądowy przy Sądzie Rejonowym w Nowym Dworze Mazowieckim w sprawie KM 73/10, na wniosek powoda wszczął egzekucję. W dniu 1 lutego 2010 r. wezwał A. W. (2) do zapłaty: 125.742,57 zł należność główna, 1.791,40 zł odsetki od 1 lutego 2010 r., 19.130,10 zł opłata egzekucyjna, 28,25 zł wydatki gotówkowe. Tego samego dnia komornik dokonał, zgodnie z wnioskiem egzekucyjnym, zajęcia ograniczonego prawa rzeczowego stanowiącego spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego położonego w N. przy ul. (...). Pismem z dnia 12 sierpnia 2010 r. Spółdzielnia Mieszkaniowa (...) powiadomiła komornika o zbyciu przez dłużnika prawa do lokalu nr (...). Postanowieniem z dnia 20 sierpnia 2010 r. Komornik sądowy umorzył postępowanie egzekucyjne skierowane do spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu nr (...) przy ul. (...) w N.. Na rachunku oszczędnościowo rozliczeniowym dłużniczki stan środków w dniu zajęcia był niższy od kwoty wolnej od zajęcia.

Powód jest rencistą, osiąga dochody w wysokości 586 zł, po potrąceniach z tytułu zaległych alimentów otrzymuje 256 zł. Jest w trudnej sytuacji majątkowej. Zalega z alimentami na rzecz pozwanej, które na dzień 5 maja 2011r. wynosiły 31.072,88 zł.

Pozwana jest uczennicą LO dla dorosłych, nie pracuje, pozostaje na utrzymaniu rodziców. Wiedziała o toczącym się postępowaniu między rodzicami o podział majątku wspólnego, zdawała też sobie sprawę, że przed podziałem mieszkanie było wspólne, w jej obecności notariusz odczytała treść umowy darowizny.

Skarga pauliańska uregulowana w art. 527 – 534 k.c. stanowi zasadniczy środek służący ochronie wierzyciela przed następstwami złej sytuacji majątkowej dłużnika. Zgodnie z art. 527 § 1 k.c., gdy skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, każdy z wierzycieli może żądać uznania tej czynności za bezskuteczną w stosunku do niego, jeżeli dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a osoba trzecia o tym wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć. Na podstawie cytowanego przepisu można wyróżnić następujące przesłanki warunkujące możliwość skorzystania z

ochrony pauliańskiej: 1) istnienie godnego ochrony interesu wierzyciela w postaci wierzytelności; 2) dokonanie przez dłużnika czynności prawnej z osobą trzecią; 3) pokrzywdzenie wierzyciela wskutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika; 4) dokonanie przez dłużnika czynności ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela; 5) uzyskanie wskutek tej czynności korzyści majątkowej przez osobę trzecią; 6) działanie osoby trzeciej w złej wierze. Wszystkie wymienione przesłanki muszą wystąpić kumulatywnie, a ciężar ich udowodnienia – zgodnie z regułą dowodową wyrażoną w art. 6 k.c. – obciąża wierzyciela, który jest uprawniony do zaskarżenia czynności prawnej dłużnika. Skorzystanie ze skargi pauliańskiej wymaga przede wszystkim istnienia wierzytelności podlegającej ochronie.

W niniejszej sprawie zostało ustalone, że powód jest wierzycielem A. W. (2). Przysługująca mu wierzytelność powstała i została prawomocnie zasądzona przed zawarciem przez dłużnika umowy darowizny.

Według art. 527 § 2 k.c. czynność prawna dłużnika jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli wskutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności. Ustawodawca nie zdefiniował pojęcia niewypłacalności. Zgodnie z potocznym znaczeniem chodzi o sytuację dłużnika polegającą na braku możliwości wywiązywania się przez niego z zobowiązań finansowych. W judykaturze przyjmuje się, że niewypłacalność dłużnika w rozumieniu art. 527 § 2 k.c. oznacza taki stan majątku dłużnika, w którym egzekucja nie może przynieść zaspokojenia wierzytelności pieniężnej przysługującej przeciwko temu dłużnikowi (por.: wyrok SA w Warszawie z dn. 19.11.1997 r., I ACa 737/97; wyrok SN z dn. 24.01.2000 r., III CKN 554/98, LEX nr 52736). Przyjmuje się, że akcję pauliańską uzasadnia każde powiększenie niewypłacalności, bez względu na jego rozmiar (por. wyrok SA w Lublinie z dn. 19.03.1997 r., I ACa 27/97). W orzecznictwie Sądu Najwyższego prezentowane jest stanowisko, że pokrzywdzenie powstaje na skutek takiego stanu majątku dłużnika, który powoduje niemożność, utrudnienie lub odwleczenie zaspokojenia wierzyciela (por.: wyrok SN z dn. 28.11.2001 r., IV CKN 525/00, LEX nr 53110; wyrok SN z dn. 29.06.2004 r., II CK 367/03, LEX nr 174173). Jednocześnie podkreśla się, że chodzi o rzeczywistą niewypłacalność dłużnika, ocenianą według chwili wystąpienia przez wierzyciela z akcją pauliańską, jak również chwili wyrokowania (por. wyroki SN: z dn. 28.11.2001 r., IV CKN 525/00, niepubl; z dn. 29.06.2004 r., II CK 367/03, niepubl; z dn. 15.06.2005 r., IV CK 806/04, niepubl). Do zastosowania art. 527 k.c. nie jest konieczne wszczęcie postępowania egzekucyjnego i przeprowadzenie nieskutecznej egzekucji (por. wyrok SA w Warszawie z dn. 6.12.1996 r., I ACr 853/96) ani ogłoszenie upadłości dłużnika (por. wyrok SN z dn. 18.09.1998 r., III CKN 612/97, OSNC 1999/3/56; wyrok SN z dn. 24.01.2000 r., III CKN 554/98, LEX nr 52736). Wystarczy wykazanie, że wobec stanu majątku dłużnika niemożliwe jest zaspokojenie wierzytelności skarżącego (por. wyrok SN z dn. 24.01.2000 r., III CKN 554/98, LEX nr 52736).

Zdaniem Sądu Okręgowego nie budzi wątpliwości, że czynność dłużniczki polegająca na przeniesieniu spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu uniemożliwiła powodowi uzyskanie zaspokojenia, w sposób znaczący bowiem pomniejszyła jej majątek. Powód prowadzi egzekucję przeciwko A. W. (2) od 1 lutego 2010 r. i przez ten czas nie wyegzekwował żadnej kwoty. Przedmiotowy lokal mieszkalny stanowił dla powoda gwarancję wyegzekwowania należności pieniężnej. Czynności prawne dokonane przez dłużniczkę zmierzały, co najmniej do znacznego opóźnienia egzekucji i utrudnienia, jeśli nie uniemożliwienia zaspokojenia. Stan niewypłacalności dłużniczki istnieje nadal, nie znaleziono żadnych składników majątku, z których powód mógłby uzyskać zaspokojenie. Nie wykazano, że dłużniczka posiada jakikolwiek majątek, który mógłby zaspokoić roszczenie powoda, a zatem zasadne jest stwierdzenie, że na skutek zaskarżonych czynności dłużnik stał się niewypłacalny.

Dla skuteczności skargi pauliańskiej nie jest konieczne, by w zamiarze dłużnika leżało pokrzywdzenie wierzycieli ani też by zamiar ten skierowany był przeciwko określonemu wierzycielowi. Wystarczy, że dłużnik ma świadomość pokrzywdzenia wierzycieli. Świadomość taka istnieje, gdy dłużnik wie, że na skutek czynności prawnej określone aktywa wyjdą z jego majątku i, że z tego powodu wierzyciele będą mieli trudności z zaspokojeniem, a w konsekwencji nastąpi ich pokrzywdzenie (por. wyrok SA w Poznaniu z dn. 12.05.2005 r., I ACa 1764/04). Zdaniem Sądu Okręgowego w przedmiotowej sprawie nie budzi wątpliwości świadomość dłużniczki o działaniu z pokrzywdzeniem wierzyciela, bowiem wiedziała ona, że na podstawie prawomocnego postanowienia ciąży na niej zobowiązanie pieniężne wobec powoda.

Istotne dla ochrony pauliańskiej jest, aby zaskarżona czynność prawna przyniosła osobie trzeciej korzyść majątkową. Do przyjęcia, iż osoba trzecia uzyskała taką korzyść, wystarczy wykazanie, że na podstawie czynności prawnej dłużnika nabyła ona rzecz lub prawo albo została zwolniona z obowiązku, co spowodowało niekorzystną zmianę w majątku dłużnika prowadzącą do pokrzywdzenia wierzycieli (por. wyrok SN z dn. 7.12.1999 r., I CKN 287/98, LEX nr 147235). Bezsporne jest, że wskutek czynności prawnej dokonanej przez A. W. (2), polegającej na darowiznie spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu, pozwana uzyskała korzyść majątkową.

Kolejną przesłanką ochrony pauliańskiej jest, by osoba trzecia, która odniosła korzyść majątkową z dokonania zaskarżonej czynności prawnej, miała wiedzę, że dłużnik dokonał tej czynności ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli lub aby przy zachowaniu należytej staranności mogła się o tym dowiedzieć. Wykazanie, że osoba trzecia wiedziała, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, ułatwia domniemanie prawne wynikające z art. 527 § 3 k.c., w przypadku gdy osobą trzecią uzyskującą korzyść majątkową na skutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika jest osoba będąca w bliskim z nim stosunku. Domniemanie iuris tantum wynikające z art. 527 k.c. może być wzruszone przez dowód przeciwny. Dłużniczka powoda dokonała czynności prawnej na rzecz osoby bliskiej – córki. Strona pozwana nie udowodniła, że mimo bliskiej relacji z dłużnikiem nie wiedziała o zamiarze dłużnika pokrzywdzenia wierzyciela i nawet przy dołożeniu należytej staranności nie mogła się o tym dowiedzieć. W akcie notarialnym umowy darowizny wskazano, że na A. W. (2) ciąży obowiązek spłaty powoda. Pozwana sama przyznała, że nie zainteresowała się, dlaczego matka stała się jedyną właścicielką mieszkania, nie zainteresowała się również postanowieniem o obowiązku spłaty ojca. Poza tym wskazać należy, że zgodnie z art. 528 k.c. w przypadku czynności nieodpłatnych nie ma znaczenia ewentualny brak świadomości strony pozwanej odnośnie pokrzywdzenia wierzycieli.

Wszystkie przesłanki skargi pauliańskiej zostały zatem spełnione. W ocenie Sądu Okręgowego, w rozpoznawanej sprawie, nie zachodzi szczególnie wyjątkowy wypadek pozwalający na zastosowanie art. 5 k.c. i oddalenie powództwa. Podkreślić należy, że art. 5 k.c. ma charakter wyjątkowy i może być zastosowany tylko po wykazaniu wyjątkowych okoliczności. Takie okoliczności w sprawie nie zachodzą. Spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego objęte było małżeńską majątkową wspólnością ustawową. W wyniku podziału majątku wspólnego przyznane zostało w całości matce pozwanej, która powinna była wywiązać się z obowiązku spłaty na rzecz powoda – ojca pozwanej. Powód znajduje się w trudnej sytuacji majątkowej. Celem powoda nie jest pozbawienie rodziny mieszkania, a wyegzekwowanie należnej mu spłaty. Wyrok uznający na podstawie art. 527 k.c. bezskuteczność określonej czynności prawnej przenoszącej przedmiot lub prawo z majątku dłużnika do majątku osoby trzeciej, nie powoduje ich powrotu do majątku dłużnika, a jedynie daje wierzycielowi prawo zaspokojenia się z tego przedmiotu lub prawa, pozostających nadal w majątku osoby trzeciej.

Powyższy wyrok został zaskarżony, w części uwzględniającej powództwo, przez pozwaną, która wniosła o zmianę orzeczenia przez oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu. Pozwana zarzuciła naruszenie:

- 1) art. 528 k.c. w związku z art. 527 § 3 k.c. przez błędne uznanie legitymacji biernej pozwanej na skutek braku w aktach dokumentu umowy darowizny z 16 grudnia 2009 r.,
- 2) art. 5 k.c. wobec faktycznych działań powoda zmierzających do naruszenia prawa pozwanej do mieszkania, a więc odpowiednich warunków życia i rozwoju i pominięcia faktu, że wysokość spłaty jest znacznie wyższa od rynkowej,
- 3) art. 224 § 2 k.p.c. w związku z art. 236 k.p.c. przez oparcie wyroku o dowód z akt sprawy komorniczej, jako nieznaną procedurze cywilnej,
- 4) art. 244 k.p.c. wobec uznania wartości dowodowej aktu notarialnego z dnia 16 grudnia 2009 r., mimo złożenia go w kopii bez poświadczenia za zgodność z oryginałem,
- 5) art. 102 k.p.c. przez pominięcie szczegółowej sytuacji pozwanej w związku ze złożonym przez pozwaną oświadczeniem o stanie majątkowym oraz zaświadczenia ze szkoły.

Pozwana wniosła również o dopuszczenie dowodu z dokumentów – wyroku Sądu Rejonowego w Nowym Dworze Mazowieckim z dnia 31 lipca 2009 r. oraz opinii sądowo-lekarskiej z dnia 4 czerwca 2007 r. na okoliczność braku wiarygodności powoda w zakresie uzyskiwanych przychodów oraz możliwości podjęcia zatrudnienia w związku z nieuwzględnionym zarzutem z art. 5 k.c.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie. Sąd II instancji uznając trafność ustaleń faktycznych dokonanych przez Sąd Okręgowy oraz oceny materiału dowodowego i oceny prawnej, przyjmuje je za własne.

Fakty mające dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie mogą być ustalone w oparciu o przeprowadzone dowody, lecz również elementami stanu faktyczny mogą stać się: fakty powszechnie znane (art. 228 § 1 k.p.c.), fakty znane sądowi urzędowo (art. 228 § 2 k.p.c.), fakty przyznane w toku postępowania przez stronę przeciwną, jeżeli przyznanie nie budzi wątpliwości (art. 229 k.p.c.), fakty, do których strona nie wypowie się co do twierdzeń strony przeciwnej o tych faktach (art. 230 k.p.c.), a także ustalenia w oparciu o domniemania faktyczne (art. 231 k.p.c.) i domniemania prawne (art. 234 k.p.c.). Jednocześnie „dyskwalifikacja” jednego z środków dowodowych – na podstawie którego została ustalona okoliczność faktyczna - nie eliminuje możliwości dokonywania ustaleń faktycznych w oparciu o inne spośród wymienionych środków dowodowych.

Zatem należy rozważyć - czy wyłączenie kserokopii aktu notarialnego jako dowodu, pozwala na dokonanie przez Sąd Apelacyjny tożsamy, jak Sąd Okręgowy ustaleń faktycznych (art. 382 k.p.c.). Powód wskazał w pozwie, że A. W. (2) darowała pozwanej P. W. własnościowe spółdzielcze prawo do lokalu nr (...) w budynku położonym w N. przy ul. (...) (k. 3-4). W odpowiedzi na pozew, pozwana przyznała powyższą okoliczność faktyczną, wskazując iż przedmiotowe „mieszkanie” (tj. własnościowe spółdzielcze prawo do lokalu) otrzymała od matki (k. 23-23a). Fakt ten potwierdziła również na rozprawie w dniu 13 stycznia 2011 r. (k. 38), a na rozprawie w dniu 9 stycznia 2012 r. zeznała, iż mieszkanie darowała jej matka (k.103-104). Nie sposób również pominąć takich dowodów, jak pisma P. W. skierowanego do J. W. z dnia 15 lutego 2010 r., w którym pozwana wzywa do dobrowolnego wyłączenia przedmiotowego prawa do lokalu, podnosząc, iż prawo to zostało przeniesione na jej rzecz w drodze czynności prawnej zawartej w formie aktu notarialnego z dnia 16 grudnia 2009 r. (k. 8), jak również pisma Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w N. z dnia 12 sierpnia 2010 r. skierowanego do komornika sądowego (k. 36 sygn. akt Km73/10), która w związku z wykonaniem przez notariusza obowiązku wynikającego z art. 17² ust. 4 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych o poinformowaniu spółdzielni o zbyciu prawa, udzieliła odpowiedzi komornikowi, że przedmiotowe prawo zostało zbyte w drodze darowizny i osobą uprawnioną nie jest już A. W. (2). Wyżej wymienione środki pozwalają na ustalenie faktu zawarcia umowy darowizny – przeniesienia prawa, a stanowią bądź fakty przyznane przez stronę pozwaną (odpowieź na pozew, wyjaśnienia informacyjne złożone na rozprawie w dniu 13 stycznia 2011 r.), bądź też środki dowodowe, tj. dokument prywatny (art. 245 k.p.c.) – wezwanie z dnia 15 lutego 2010 r., czy też dowód z przesłuchania stron (art. 299 k.p.c. – art. 304 k.p.c.). Tym samym bez znaczenia dla oceny prawidłowości rozstrzygnięcia pozostaje - czy Sąd Okręgowy w postępowaniu pierwszoinstancyjnym mógł, a Sąd Apelacyjny w postępowaniu drugoinstancyjnym może dokonywać ustaleń faktycznych na podstawie kserokopii aktu notarialnego. Sąd Apelacyjny oczywiście nie kwestionuje poglądów wyrażonych przez Sąd Najwyższy w cytowanych w apelacji orzeczeniach odnoszących się do kwestii, iż niepoświadczona podpisem strony kserokopia nie jest dokumentem, ale jak wynika wyżej przedstawionych rozważań zarzuty apelacji uzasadnione tą argumentacją są chybione. Dla porządku jedynie podkreślić należy, że kserokopia przedmiotowego aktu notarialnego została złożona do akt postępowania egzekucyjnego przez pozwaną P. W., jako uzasadnienie jej twierdzeń, że to jej a nie A. W. (2) przysługuje spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu (k.18 sygn. akt Km 73/10). Dlatego też trafnie przyjął Sąd Okręgowy, iż w rozpoznawanej sprawie P. W. przysługuje legitymacja bierna. Dodatkowo podnieść należy, że procedura cywilna nie przewiduje w niniejszym przypadku wyłączności dowodu z oryginału lub zrównanego z nim wypisu aktu notarialnego (art. 109 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie), jak czyni to odnośnie aktów stanu cywilnego na dowód zdarzeń w nich stwierdzonych (art. 4 ustawy z dnia 29 września 1986 r. Prawo o aktach stanu cywilnego), czy aktów własności ziemi lub postanowień sądu na okoliczność stwierdzenia nabycia własności

nieruchomości na podstawie ustawy z dnia 26 października 1971 r. o uregulowaniu własności gospodarstw rolnych (art. 10 ustawy z dnia 26 marca 1982 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz o uchyleniu ustawy o uregulowaniu własności gospodarstw rolnych).

Kolejny zarzut apelacji dotyczący naruszenia reguł postępowania dowodowego, tj. oparcia rozstrzygnięcia o dowód z akt sprawy komorniczej, jako nieznaną procedurze cywilnej, również nie jest trafny. W uzasadnieniu zaskarżonego wyroku Sąd Okręgowy powoływał się na poszczególne dokumenty i pisma znajdujące się w przedmiotowych aktach, a nie na akta sprawy egzekucyjnej „jako całość”.

Sąd I instancji dokonał także prawidłowej wykładni przepisów prawa materialnego mających zastosowanie w sprawie. Zgodnie z art. 527 § 1 k.c., gdy skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, każdy z wierzycieli może żądać uznania tej czynności za bezskuteczną w stosunku do niego, jeżeli dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a osoba trzecia o tym wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć. Czynność prawna dłużnika jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli skutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności (art. 527 § 2 k.c.). Bezpłatność przysporzenia eliminuje konieczność wykazywania przez powoda stanu wiedzy osoby trzeciej, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli (art. 528 k.c.), zaś stan niewypłacalności w chwili dokonania darowizny kształtuje domniemanie prawne, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela (art. 529 k.c.).

Nie budzi w sprawie żadnych wątpliwości, że powodowi przysługuje wobec A. W. (2) wierzytelność pieniężna w wysokości 145.477,50 zł. Przeprowadzona w stosunku do niej egzekucja okazała się bezskuteczna – na rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowym stan środków w dniu zajęcia jest niższy od kwoty wolnej od zajęcia, dłużniczka pozostaje bez pracy oraz nie ma dochodów, które czyniłyby realnym zaspokojenie wierzyciela, natomiast z uwagi na przeniesienie spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu postępowanie egzekucyjne zostało umorzone. Uprawnionym jest zatem przyjęcie, iż A. W. (2) jest dłużnikiem niewypłacalnym, a jedyny i istotny – tj. mogący doprowadzić do zaspokojenia J. W. – składnik jej majątku spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu dłużniczka darowała pozwanej (córce). Wszystkie przesłanki skargi pauliańskiej zostały więc spełnione, jak słusznie uznał Sąd I instancji.

Nietrafne jest stanowisko wyrażone w odpowiedzi na pozew, iż wierzytelność zasądzona postanowieniem Sądu Rejonowego w Nowym Dworze Mazowieckim z dnia 28 maja 2009 r. sygn. akt I Ns 290/05, w chwili zawierania umowy darowizny, nie była wymagalna, co w ocenie pozwanej uzasadnia oddalenie powództwa. Wskazać zatem należy, że uznania czynności za bezskuteczną może domagać się osoba, która ma przymiot wierzyciela. Brak wymagalności wierzytelności nie prowadzi do tego, iż dana wierzytelność pieniężna nie istnieje, a jedynie oznacza, że nie nastąpił jeszcze jej termin płatności. Przepisy kodeksu cywilnego dotyczące ochrony wierzyciela w razie niewypłacalności dłużnika (art. 527 k.c. – art. 534 k.c.), przyznają ochronę również wierzycielom przysłym (art. 530 k.c.), wobec czego twierdzenie, że na przepisy dotyczące skargi pauliańskiej nie może powoływać się powód, którego wierzytelność nie była wymagalna w chwili dokonania czynności prawnej, której uznania za bezskuteczną w stosunku do niego się domaga, prowadziłoby do nieprawidłowej wykładni ww norm.

Na uwzględnienie nie zasługuje również zarzut naruszenia art. 5 k.c. Zgodnie z powołanym przepisem nie można czynić ze swego prawa użytku, który byłby sprzeczny ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tego prawa lub z zasadami współżycia społecznego, a takie działanie lub zaniechanie uprawnionego nie jest uważane za wykonywanie prawa i nie korzysta z ochrony. W tym zakresie Sąd Apelacyjny podziela rozważania Sądu Okręgowego, iż celem powoda nie jest pozbawienie rodziny mieszkania, a wyegzekwowanie należnej mu spłaty. Nie znajduje uznania również argument, że zasądzona postanowieniem Sądu Rejonowego w Nowym Dworze Mazowieckim z dnia 28 maja 2009 r. sygn. akt I Ns 290/05 kwota nie odpowiada 1/2 wartości prawa, ale znacznie ją przewyższa. Niedopuszczalnym jest bowiem podważanie prawomocnego orzeczenia sądu zasądzającego świadczenie pieniężne i ponowna ocena wartości prawa będącego przedmiotem rozstrzygnięcia. Ponadto tego rodzaju sytuacja nie zaistniałaby, gdyby A. W. (2) spłaciła w terminie swoje zobowiązanie. W ocenie Sądu Apelacyjnego prowadzenie egzekucji na podstawie tytułu

wykonawczego, gdy istnienie zobowiązania stwierdzono orzeczeniem sądu, nie może stanowić nadużycia prawa ze strony wierzyciela, albowiem jednocześnie prowadziłoby do kwestionowania prawomocności materialnej orzeczeń (art. 365 § 1 k.p.c.).

Sąd Apelacyjny oddalił zawarte w apelacji wnioski dowodowe, ponieważ zostały one złożone na okoliczności nieistotne dla rozstrzygnięcia sprawy. W ocenie Sądu odwoławczego, to jakie dochody uzyskuje powód, a także czy ma możliwość podjęcia zatrudnienia, nie ma znaczenia dla możliwości zastosowania art. 5 k.c. i wystąpienia ze skargą pauliańską. Jak już wyżej wyjaśniono art. 5 k.c. nie może być elementem obrony przeciwko tytułowi egzekucyjnemu będącemu orzeczeniem sądu.

Sąd Apelacyjny nie podzielił również zarzutu naruszenia art. 102 k.p.c. przez jego niezastosowanie, uzasadnionego trudną sytuacją materialną pozwanej. W ocenie Sądu II instancji przedmiotowa okoliczność, nie może decydować o możliwości zastosowania przy orzekaniu o kosztach procesu zasady słuszności. Pozwana bowiem dokonała czynności prawnej, która doprowadziła do bezskuteczności egzekucji i czyniła konieczną oraz uzasadniała skargę pauliańską.

Z powyższych względów Sąd Apelacyjny, na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł jak w sentencji. Koszty pomocy prawnej udzielonej z urzędu zostały zasądzone na podstawie art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o advokaturze, zaś wysokość wynagrodzenia adwokata została ustalona na podstawie § 6 pkt 6 w związku z § 13 ust. 1 pkt 2 i § 2 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.